

RECENZE

**KLÁRA WOITSCHOVÁ – LIBOR JŮN, NÁRODNÍ MUZEUM V ÉŘE
ČESKOSLOVENSKA, NÁRODNÍ MUZEUM, PRAHA 2019, 368 S.,
ISBN 978-80-7036-595-3.**
Otakar Kirsch

Národní muzeum v současnosti zažívá dosti komplikované období, v jehož rámci se musí vypořádávat s řadou nových skutečností a výzev. Přes bezprecedentní dopady pandemicke situace na kulturní sféru se na jeho půdě nicméně mimo jiné podařilo pro veřejnost otevřít nové a dlouho očekávané expozice – *Dějiny 20. století* v prostorách bývalého Federálního shromáždění a *Zázraky evoluce* ve zrekonstruované historické budově. V bouřlivých událostech vnitroinstitucionálního, ale i celospolečenského charakteru tak do značné míry zaniklo vydání původní publikace s názvem *Národní muzeum v éře Československa*, jejíž sepsání bylo iniciováno, jak je ostatně u většiny syntéz zabývajících se problematikou historického vývoje jednotlivých muzeí obvyklé, i blížícím se výročí jejich vzniku.

Hned na počátku je nicméně nutné podotknout, že autorský kolektiv ve složení Klára Woitschová a Libor Jůn se svým pojetím obdobným pojednáním výrazným způsobem vymyká. Fenomén muzejních dějin totiž zasazuje do širšího teoreticko-metodologického rámce a vnímá jej jako autonomní směr historiografického bádání, který akcentuje řadu vnějších impulsů včetně historické muzeologie. K sympatickým rysům recenzovaného díla jistě patří skutečnost, že přes proklamované přihlášení se k neopozitivistickým a deskriptivním přístupům není text zahlcen nadbytečnými informacemi. Jako pracovníci Archivu Národního muzea autoři navíc svůj výzkum postavili na rozsáhlé reflexi archivních fondů a znalosti relevantních publikací a statí (nejen) o své mateřské instituci. K pozitivnímu vyznění výrazně přispívá vhodně zvolený, pro čtenáře srozumitelný formát strukturující dané vyprávění podle tematického klíče, což umožňuje se souvisleji a podrobněji soustředit na konkrétní zkoumanou problematiku. Finálních devět kapitol pak představuje v muzejní literatuře tohoto typu témata běžně zastoupená (např. organizační vývoj, poměr k státní správě a samosprávě), inovativní (např. pohled na činnost muzea prizmatem médií) či pro Národní muzeum specifická (symbol klíčových událostí v dějinách 20. století), přičemž na každé z nich organicky navazují medailonky

osobností z řad muzejních zaměstnanců. Přesto by ke snadnější orientaci jistě přispělo, kdyby stávající názvy kapitol byly z informačního hlediska přece jen jednoznačnější a uživatelsky vstřícnější (možným řešením by bylo je doplnit vhodným podtitulem) a v obsahu práce byly uvedeny jednotlivé podkapitoly.

Jak již bylo naznačeno, obsah recenzovaného textu tvoří celkem devět námětů vztahujících se k dějinám Národního muzea v období vyplňujícím většinu 20. století. První z nich fakticky supluje roli teoretického úvodu a zahrnuje metodologické pojednání o muzejních dějinách. Připomenuty jsou zde nejen předchozí pokusy o zpracování historie Národního muzea (přece jen více pozornosti by se v této souvislosti mělo dostat doposud klíčovými publikacím Karla Sklenáře, které nelze odbýt poukazem na jejich popularizační charakter), ale také četné další tituly domácí a zahraniční provenience pojednávající o historickém vývoji jednotlivých muzejních zařízení. Poněkud nezaslouženě opomenuta zde byla, v porovnání s řadou citovaných katalogů, např. kniha Pavla Šopáka *Město muzeí (Opava 1814–1989)* zabývající se opavským muzejnictvím v širším kulturněhistorickém kontextu (sjednocujícím činitelem pro zde popisované muzejní aktivity je Slezské zemské muzeum). Je také škoda, že v tomto směru nedošlo k překonání úzké orientace na dějiny jednotlivých muzejních institucí, kdy se inspirací pro prováděný výzkum mohlo po metodologické i tematické stránce např. stát obecnější pojednání rakouské muzeoložky Marlies Raffler *Museum-Spiegel der Nation? Zugänge zur historischen Museologie am Beispiel der Genese von Landes- und Nationalmuseen in der Habsburgermonarchie*. V následující kapitole se pak do centra pozornosti dostává vztah muzea k veřejnému prostoru, konkrétně k státním a samosprávným orgánům, ale i analýze konfliktního společenství mezi Čechy a Němci. I přes snahy podat tento důležitý aspekt ve vývoji muzea co nejobektivněji, nevyvarovali se autoři určité míry generalizace. Že i tak tragické období historie českých zemí, jaké představoval protektorát, může přinést vícevrstevné pohledy na tehdejší dění, než jsou násilné restriktce, poněmčování a „smrtné nebezpečí jak pro český personál, tak i pro konkrétní muzejní sbírky“ (s. 219–220), dokazují publikace a studie z moravského prostředí poukazující na případy vzájemné, i když spíše některými osobními kontakty podmíněné spolupráce v Moravském zemském muzeu (Brodesser a kol.) či vzájemné soupeření zde působících německých zaměstnanců (Oliva). Z tohoto hlediska by bylo jistě přínosné, kdyby se autoři více soustředili na interpretaci některých dobových pramenů (např. fond Úřad říšského protektora uložený v Národním archivu), které by mohly napomoci k jasnějšímu objasnění plánů tehdejší okupační správy související

s pozicí a fungováním Národního muzea (tehdy Zemského muzea) v rámci protektorátního muzejnictví. Více pozornosti by si ostatně zasloužil rozsahem unikátní a zároveň do značné míry kontroverzní poválečný přesun movitého kulturního majetku po roce 1945, na němž pražská instituce výrazným způsobem participovala.

Právě převažující míra zájmu o interpretaci informačních zdrojů, jejichž původcem je vlastní instituce a její zaměstnanci, pak částečně limituje hlubší vhled autorů do některých aspektů vývoje Národního muzea. Do jisté míry se zde totiž projevuje absence strukturalistického přístupu, konkrétně jedné z jeho základních tezí, že význam prvku je dotvářen až ve vztahu k ostatním součástem systému, přičemž takovýto dynamický systém tvoří vnitřně hierarchizovanou strukturu soustředěnou kolem vlastního centra. Předmětem výzkumného úsilí by tedy v těchto intencích nemělo být postihnout daný fenomén jako izolovanou jednotku, ale zkoumat jej v rámci jeho mnohovevratných vztahů s okolím. I když tento požadavek text publikace většinou úspěšně naplňuje (např. spolupráce se zahraničím, komunikace s dalšími vědeckými institucemi), neplatí to v případě klíčových vazeb k „periferii“ reprezentované ostatními muzei v českých zemích, resp. Československu. Na základě bližšího zkoumání oboustranných relací z relevantních dokumentů dalších vybraných subjektů by bylo možné v mnoha ohledech upřesnit celkový význam, postavení a roli Národního muzea v dobovém muzejnictví (nejen uvádět jeho oficiální status stanovený např. dobovou legislativou) či na základě nalezených analogií iniciovat řadu nových výzkumných témat, které by přispěly k vytvoření srozumitelnějšího a pestřejšího obrazu sledované instituce.

Přes uvedené, spíše dílčí připomínky představuje publikace *Národní muzeum v éře Československa* značný kvalitativní posun v české produkci zabývající se muzejním fenoménem. Dostala i původnímu předsevzetí svých autorů, kdy kromě poskytnutí základních informací o činnosti muzea v období 20. století otevřela celou řadu témat a otázek relevantních pro výzkum minulosti i současnosti muzejnictví i kulturní historie v českých zemích. Nezbyvá než doufat, že se stane inspirací pro pokračovatele věnující se dané problematice a rozdmýchá i další zájem o prohloubení teoretických a metodologických východisek dějin muzejního fenoménu.